

V Evropi ima največ železnic Nemčija, namreč 44.137 kilometrov, potem Francija 38.645, Anglija 32.703 in Rusija 31.626 ter Avstrija 28.357 kilometrov.

Kmetijstvo.

Zboljšanje travnikov.

Večkrat se slišijo pritožbe, da so travniki vedno slabši, da se pridelava vedno manj krme. Po nekaterih travnikih se ne nakosi niti toliko sena, da bi se splačala košnja, po drugih je pa seno tako slabo, da ga živina ne mara jesti. V tem, ko se skrbi za gnojenje in obdelovanje njiv, se pa večkrat za travnike nikdo ne zmeni in zatorej ni čudno, če ne rode. Travnike, ki so bolj podobni pašnikom, je treba pridno zboljševati. Če bi se dosti skrbi obračalo na travnike, bi se pridelalo tudi več sena.

Pred vsem je treba travnike skrbno čistiti. Večkrat se pusti na travniku kamenje, mah, grmovje itd. in potem se pa hoče imeti še obilo sena. Travniki morajo se očistiti spomladi ali pa pozno jeseni. Posebno skrbni gospodarji celo travnike čistijo pomladi in jeseni.

Pred vsem je pri čiščenju treba poravnati razne kupce, ki so nastali po tem, da so krti ali pa miši narile, ali pa mravlje napravile svoje domovišče, ali jih je pa voda nanesla. Tudi nastanejo kupi na travniku, če se pase po njih v mokrem živina. Včasih tudi podzemeljski studenci, ki nimajo izhoda, vzdignejo zemljo. Po kupih navadno poraste mah, grmovje ali pa slabše trave.

Če tacih kupov ni veliko, se presekajo navzkriž, vzdigne se ruša in izpod nje izkoplje zemlja, kolikor jo je preveč, in potem vse lepo poravna in potepta. Če je pa dosti kupov, se pa odkopljejo z lopatami in znosijo na velike kupe, kjer se pokrijejo z gnojem ali apnom. Čez vse leto se vse to dobro pregodi in naredi se dober gnoj, kateri se razstrese po travniku. Kjer so bili kupi na travniku, se zemlja malo pognoji, in potem prebrana in poseje s travo. Najboljši gnoj za take slučaje je pepel.

Staro grmovje se prav pri tleh poseka, mlajše pa izruje s koreninami. Če ne rabimo grmovja za kurjavo, ga zložimo na kupe in ko se posuši, sežgemo. Pepel se pa razstrese po travnikih. Samo ob bregovih rek in hroudurnikov, kjer voda izpodkopuje tla, se mora puščati grmovje in včasih celo zasajati.

Za večje kamne izkopljejo se jame, tako globoke, da se potem lahko zasujejo, ko se denejo vanje. Manjši kamni se pa zvozijo na kraj travnika, da se potem porabijo kje za gospodarstvo, za kako popraviljanje potov ali sploh za kako zasipanje.

Prodovina in pesek, ki ga nanosi voda na travnike, mora se hitro odpraviti, kakor hitro se travnik posuši.

Mah imenujejo nekateri gospodarji šiba za travnike. Sicer pa mah raste le na slabših travnikih in je znamenje, da je zemlja že izsesana. Travnik, na katerem

raste mah, moramo pomladi ali pa jeseni preorati in potem pognojiti s pepelom ali gnojnico. Brananje se bode moralo dvakrat ali trikrat ponavljati, dokler se popolnoma mah ne iztrebi.

Za zatiranje mahu po travniki je dober železni vitrijol. Za 500 kvadratnih sežnjev zemlje zadošča kilogram železnega vitrijola ali zelene galice. Vitrijol se stolče v prah, pomeša mej suho prst in raztrese po travniku. Še bolje je pa, če se vitrijol razstopi v vodi in sicer funt v šestnajstih vedrih vode in se ta tekočina polije po travnikih. Lahko se pa tudi raztopi vitrijol v manjši meri vode. S to raztopljinjo se potem namoči mnogo prsti in ta prst se, ko se posuši, potrosi po onih mestih, koder raste mah.

Polivati z vitrijolovo vodo mora se v vlažnem vremenu. Od vitrijola začne mah črneti in izpadati, trava pa bolje raste, nego je poprej. Navadno zadošča, da se jedenkrat polije ali posuje z vitrijolom, le redkokdaj je treba še drugo leto ponavljati. V hladnih krajih bolje pomaga to sredstvo, kakor v gorkih in najboljši je polivati jeseni. Mah mora s travnikov preganjati vsak gospodar, ker se sicer hitro razširja in ves travnik spridi.

Če se pokaže na travniku plevel, naj se izžge. Mesta, na katerih se plevelj pokaže se pokose, potem se nanje nanosi slame, ki se polije s petrolejem in zažge. Škodljive trave se morajo odpravljati s travnikov, dokler ne odcveto. Rujejo naj se z roko, odrezavajo s srpom ali koso ali z lopato izrujejo iz zemlje s korenino vred.

Kjer pomladi dolgo stoji na travniku voda, je treba poskrbeti za umetno odvajanje. Če voda predolgo stoji na travniku, ne rasto boljše sladke trave in mah se razširja. Za tako umetno odvajanje vode se vse premalo skrbi. Večkrat se da odpomoči, ako se naredi prekop ne baš posebno globok. Le redkokdaj je treba večjih kanalov. Vselej se pa to dobro izplača. Če je travnik močno močviren, treba je izkopati več odtokov, travnik poravnati in če je po njem mnogo mahu, naj se mah izžge na način, kakor se izžiga plevel. Potem naj se tak travnik obseje z boljšimi travami.

Sploh je treba po travnikih trave sejati, če postanejo prerredke. Pri taki setvi mora se travnik prebrnati z železno brano. Seme trav, kakeršne naj se sejejo po travnikih, se dobi v vseh prodajalnicah semen in sicer večkrat že pomešano.

Kakošne trave naj se sejejo, se vselej ne da povedati, kajti odvisno je od zemlje, vlage in podnebja, zato mora vsak gospodar se sam prepričati, kake trave bi za njegove travnike najbolje ugajale. Kupovanje semen precej stane, a se vendar dobro splača. Sicer pa ni treba sejati trav vsako leto, temveč le na kacih 10 let.

Kdor nima denarja, da bi vedno kupoval semena, naj si z dobrimi travami jedenkrat obseje le mali del travnika. To travo naj pusti dozoreti in jo potem požanje, poveže v snope, omlati in tako si pridelava semena za ves travnik. Če tudi malo semena ne mora kupiti, lahko nabere raznih dobrih trav izmeji žita na njivi, zlasti izmeji

rži. Na njivah rastejo nekatere trave kot plevel, ki pa dajo kaj dobro seno na travnikih.

Včasih je to krivo, da trave na travnikih slabo rastejo, ker se je travnik preveč zakoreninil. Travne korenine, ki še niso pognile, so se že tako gosto tesno zapletle mej seboj, da ne more mej njimi več rasti nova trava, pa tudi ne voda se stekati v tla. Taki travniki morajo se spomladi dobro prebranati.

Travnikom tudi škoduje, če gonimo mnogo nanje živine v pozni jeseni ali zgodnji pomladi. Živina ruševino hudo utepta in vje travo prav do korenin. Posebo slabo je tako pašenje zaradi tega, ker živina je le boljšo travo slabšo pa pušča. Vsled tega se na taci travnikih rada košati slaba trava. Taki travniki se dajo zboljšati jedino z brananjem in prisejanjem boljših trav.

Kmetijske raznoterosti.

Skušnje na tukajšnji podkovski šoli so bile dne 27. in 28. junija. Kovačev brez šole bilo je izprašanih 11, in sicer je skušnjo delalo prvokrat 6 kovačev, 5 kovačev je moralo skušnjo ponavljati, ker so lansko leto pri skušnji propali. V prvič došli kovači so bili vsi s Štajarskega, nobenega Kranjca—kovača letos ni bilo pri skušnji. 10 kovačev je prestalo skušnjo s povoljnim uspehom, eden kovač je odstopil med skušnjo. Učencev podkovske šole je bilo letos 12, a med tečajem je eden učenec umrl za jetiko v bolnišnici, drugi tudi zelo bolan, je zapustil šolo in se ni več vrnil. Eden učenec, Goričan, se bode šolal celo leto. Izprašanih je bilo torej le 9 učencev iz podkovstva in mesogledstva. Vsi učenci so dobili podpore, vsi so skušnjo prestali s povoljnim uspehom. Vrste se pa učenci po uspehu skušne tako-le: Učenec Ernest Juh iz Litije je dobil red „prav dobro“; učenci Jakob Leban iz Broda, Andrej Škerl iz Dolenje Vasi, Frančišek Stopar iz Boštaja, in Jernej Kušlan iz Cerknice red „dobro“, učenci Jan Rupnik iz Hotedršice, Jožef Vovk iz Višnje Gore, Janez Oven iz Radohove Vasi in Anton Šraj iz Gorenje Vasi red „zadostno“.

Poučni in zabavni del.

Deset let v Ameriki.

(Iz osebnih spominov Rusa P. Tverskega.)

IX.

(Dalje.)

Pristanišče San Juan del Norte, atlantski konec prekopa je pred 35 leti bilo prekrasno pristanišče, a se je poslednji čas močno zasulo. Njega obnovenje bode stalo dva milijona dolarjev. Mol 3000 čevljev dolžine je neobhodno potreben, da se zabrani, da se ne zasuje pristanišče s peskom iz morja, in prekop se mora poglobiti za 15 čevljev. 1100 čevljev mola je že narejenega in pristanišče se poglobljuje. Pristanišče San Juan del Norte imenuje se tu Greytoun, a tega imena ne morejo slišati domačini, kajti dali so ga bili Angleži, ko so ga bili zaseli in imenovali Georga Greya za vojnega gubernatorja. Angleži morali so pustiti obrežje Nikarague po ratifikaciji kleiton-bulverske pogodbe z Zjedinjenimi državami. O nekaterih točkah te pogodbe še sedaj nista jedini obestranski vladi.

Čas, katerega bodo potrebovale posamične ladije, da pridejo skozi prekop, je odločen na 28 ur, in v teku 24 ur bode po njem mogoče prepeljati 20,440.000 ton, in če se zapore podvoje, pa dvakrat toliko. Sueški prekop prevozi 9,000.000 ton in dajo 19 % dividende od kapitala. Njega delnice stoje sedaj 500 za 100.

Stroški za napravo nikaraguiškega prekopa so se trikrat proračunili. Inženjer Menokal jih je izračunal na 65,084.176 dolarjev, komisija angleških inženjerjev jih je izračunala za 600 000 višje in svet inženjerjev vlade Zjedinjenih držav jih je proračunal na 97,799 500 dolarjev. Pri vseh teh računih se ni nič računalo za bankirski zaslužek pri spečavanju delnic in za obresti mej delom.

X.

Končujoč te črtice ne morem, da ne bi ob kratkem opisal posebnosti in znamenitejših črt ameriškega naroda, ki so neposredni rezultat njih naredb, zakonov in šeg. Živeč v raznih krajih Zjedinjenih držav in to ne kot kak turist za zabavo, temveč pridobivajoč si vsakdanji kruh z delom, se ne bojim, da bi zagazil v velike zmote, kakor oni potnik, ki je v Rusiji stopivši mrzlega jutra na ulico, potem trdil, da so v tej deželi vsi psi odklenjeni, vse palice in kamni pa priklenjeni k zemlji. Nekatere posebnosti ameriškega značaja in šeg so tako čudne in nerazumljive za nas, da se še sedaj jim ne morem prav privaditi.

Izmej vseh opisov Amerike po inozemcih je dosedaj še najbolj zanesljiva in nepriskranja Tokwillova „Amerika in Demokracija“. Ne glede na to, da je minolo že nad 50 let, kar je pisana ta knjiga, ne glede na to, da je v tem času bila velika mejsebojna vojna z mnogobrojnimi posledicami, ne glede na to, da se je od tedaj prebivalstvo Zjedinjenih držav potrojilo in bogastvo podeseterilo; — vendar osnovne črte tako vspešno opisane po tem nedosegljivem pisatelji, se niso nič premenile.

Njegova trditev, da — če tudi ni veliko znanja v Ameriki, vendar je to razširjeno mej vsem prebivalstvom, — še danes preseneči vsacega Evropejca. Izimši sedem ali osem južnih držav, — kraljestvo bombaža — kjer je tudi sedaj solidna izobrazba dostopna samo premožnejšim ljudem, je ves ameriški narod ne glede na različni socialni položaj in različne gnotne pogoje, skoro jednako izobražen. Seveda popolnoma dobesedno se to ne sme vzeti, kajti v vsakem mestu in v vsakem kraju so tu li jako izobraženi ljudje in veliki nevedneži, a to vendar velja za glavno maso naroda, morda celih 90 odstotkov. Sinovi ubogega dninarja in bogatega bankirja hodijo pet včasih celo deset let v jedno in isto šolo, rekli bi, rastejo in razvijajo se pod jednimi in istimi umstvenimi pogoji, v jednom in istem vzdušji, naj je njih domače življenje še tako različno. Kdo je morda prisiljen končati šestrazredno šolo, drugi pojde na vseučilišče ali pa za dve ali tri leta v Evropo, — a v ogromni večini slučajev se nraštveno in umstveno življenje razvije pod vplivom ljudske šole, in ta duh enakosti in mejsebojnega spo-